

DLA doktori értekezés tézisei

Papp Tímea

A hárfa szerepe Nino Rota életművében

Témavezető: Fekete Gyula, DLA

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem

28-as számú művészet- és művelődéstörténeti tudományok besorolású doktori iskola

Budapest

2023

I. A kutatás előzményei

Nino Rota olasz zeneszerző (1911-1979) hárfára írt műveivel a zeneakadémiai tanulmányaim alatt kezdtem el foglalkozni. A hárfások körében ismert *Sarabanda e toccata per arpa* című mű tanulása során fordult a figyelmem a szerző felé. Mindig is nagy hatással voltak rám azok a művek, amelyeket nem lehet gyakran hallani a koncerttermekben. Ezért választottam 2014-ben a diplomakoncertem repertoárjába Nino Rota *Concerto per arpa e orchestra* című művét, ami egyben magyarországi bemutató is volt.

2015-ben a Nino Rota munkásságáról szóló dolgozatom a XXXII. Országos Tudományos Diákköri Konferencia Művészeti és Művészettudományi Szekciójának Hangszeres Zene I. tagozatában különdíjat nyert a kiemelkedő témaválasztásért és a kutatómunkáért. Ezt követően fogalmazódott meg bennem az a cél, hogy a filmzenéinek köszönhetően világhírűvé vált zeneszerző klasszikus műveivel mélyrehatóbban kezdjek el foglalkozni, különös tekintettel a hárfára készült darabjaira. Munkámat hiánypótló vállalkozásnak szántam, mivel magyar nyelvű szakirodalom a hárfára írt művei tekintetében egyáltalán nem áll rendelkezésre. A dolgozatban kiemelt figyelmet szentelek a *Hárfaverseny* bemutatásának, részletezem a hárfaszólam technikai kihívásait, a mű felépítését és hangszerelését.

II. Források

A Nino Rota életrajzát, klasszikus és filmzenei munkásságát tárgyaló fejezet legfőképpen az alábbi forrásokon alapul:

Dyer, Richard: *Nino Rota. Music, Film and Feeling*. London: British Film Institute, 2010.

Kezich, Tullio: *Federico. Fellini, la vita e i film*. Milano: Giangiacomo Feltrinelli Editore, 2021.

Latorre, José María: *Nino Rota. La imagen de la música*. Barcelona: Editorial Montesinos, 1989.

Lombardi, Francesco: *Nino Rota. Un timido protagonista del Novecento musicale*. Torino: EDT, 2012.

Kutatásom elején, 2016-ban megismerkedtem Nino Rota unokaöccsével, Marcello Rotával, aki visszaemlékezése által számos érdekes történettel, háttérinformációval gazdagította disszertációmat.

A hárfaművek elemzését a Universal Music Publishing Ricordi által kiadott kottákból végeztem. Kivételt képez a W. A. Mozart *C-dúr versenymű fuvolára és hárfára* című művéhez íródott kadencia, amit a Schott Musik International jelentetett meg 2004-ben. A felhasznált kották jegyzéke:

Nino Rota: *Cadenzas. Concerto fer Flute, Harp and Orchestra in C major by Wolfgang Amadeus Mozart*. Mainz: Schott Musik International, 2004.

Nino Rota: *Concerto per arpa e orchestra. Partitura*. Milano: Universal Music Publishing Ricordi, S.r.l., 1984.

Nino Rota: *Concerto per arpa e orchestra. Riduzione per arpa e pianoforte*. Milano: Universal Music Publishing Ricordi, S.r.l., 1984.

Nino Rota: *Quintetto per flauto, oboe, viola, violoncello e arpa*. Milano: Universal Music Publishing Ricordi, S.r.l., 1937.

Nino Rota: *Quintetto per flauto, oboe, viola, violoncello e arpa. Partitura*. Milano: Universal Music Publishing Ricordi, S.r.l., 1965.

Nino Rota: *Sarabanda e toccata per arpa*. Milano: Universal Music Publishing Ricordi, S.r.l., 1983.

Nino Rota: *Sonata per flauto e arpa*. Milano: Universal Music Publishing Ricordi, S.r.l., 1939.

III. Módszer

Dolgozatom megírásakor arra törekedtem, hogy az olvasók közelebb tudjanak kerülni Nino Rota zenei világához, megismerjék hozzáállását a hárfához, és iránymutatást adjak a hangszertechnikai kérdések gyakorlati megvalósításához. Célom a hárfára írt művek alapos bemutatása volt, kiemelt figyelmet fordítva a versenyműre.

Dolgozatom első fejezetében Nino Rota életútja kerül bemutatásra, ami az első nagyobb terjedelmű magyar nyelvű megjelenés. A második fejezetben a hárfa szerepét vizsgálom az életműben, kiemelve Nino Rota műzsájának, Clelia Gatti Aldrovandinak a személyét. Emellett a kisebb hárfadarabokra is kitérek. Utolsó, egyben fő fejezetként a *Concerto per arpa e orchestra* tonális, formai és interpretációs elemzését illesztettem be a dolgozatomba.

A zenei anyagokat, motívumokat elemzésem során kottapéldákkal szemléltettem. A disszertációm utolsó részében kettő, időben egymástól távol elhelyezkedő hangfelvételt hasonlítottam össze az interpretáció és a technikai megoldások tükrében.

IV. Eredmények

Hiánypótló vállalkozásként készült disszertációm célja az, hogy a filmzenéről ismert Nino Rota klasszikus zenei művei ne merüljenek feledésbe, hanem szélesebb körben ismertté váljanak. Hárfára írt művei elemzése során betekintést nyújtok a szerző életébe, különleges zenei világába, és kiemelem szerzői stílusjegyeit. A dolgozat bemutatja a hárfa szerepét Nino Rota életművében, továbbá az olasz hárfavirtuóz, Clelia Gatti Aldrovandi munkásságát is. Előadói és interpretációs szempontból vizsgálom a *Hárfaverseny* ősbemutatóján és egy 2018-ban készült felvételen hallható megoldásokat. Bízom benne, hogy dolgozatom megírásával hozzájárulok ahhoz, hogy Nino Rota hárfára írt művei egyre többet szerepeljenek a koncerttermek színpadán.

V. Az értekezés tárgyköréhez kapcsolódó tevékenység dokumentációja

2014. május 20-án Budapesten a Duna Palotában megtartott MA diplomakoncertemen Antal Mátyás karmester vezényletével lehetőségem nyílt Nino Rota *Hárfaversenyét* először bemutatni Magyarországon. Ezt megelőzően a felkészülési folyamat során végig mellettem állt Gábor József Tanár Úr, aki zongorakíséretével és mindig élvezetes próbáival segítette munkámat.

A *Sarabanda e Toccata* szóló hárfára írt mű, illetve a *Sonata per flauto e arpa* az állandó repertoáromba tartozik, számos koncertem műsorában szerepeltek már ezek a darabok. Többek között az alábbi hangversenyeken játszottam a *Sonata per flauto e arpa* című művet Nagy Judit fuvolaművésszel:

2017. február 22. – Művészetek Palotája Üvegterem

2020. február 08. – Matinékoncert a Liszt Múzeumban

2022. január 15. – Matinékoncert a Liszt Múzeumban

Kutatásom ideje alatt és jelenleg is népszerűsíttem Nino Rota hárfára készült szóló és kamaraműveit a fellépéseim, a velem készült interjúk (például a *Hatoscsatorna Terézvárosi Magazin* című műsora 2019. december 16-i adásának III. része), valamint a tanári munkám során egyaránt.